

COVID 19 PANDEMIYASI DAVRIDA VUJUDGA KELGAN NEOLOGIZMLAR

Nasirova Moxigul Furkatovna

SamDChTI, Ingliz tili leksikologiyasi va stilistikasi

kafedrasi o'qituvchisi

Tel: +998915292508

ANNOTATSIYA

Maqolada COVID-19 pandemiyasi davrida paydo bo'lgan neologizmlar haqida ma'lumot berilgan. Pandemiya davrida "Koroneologizm" atamasi tilshunoslik atamalari qatoriga kiritildi. Bugungi kungacha koroneologizmlar bir qancha xorijiy olimlari tomonidan ma'lum darajada o'rganilgan, ammo o'zbek tadqiqotchilari tomonidan bu mavzu deyarli tadqiq etilmagan. Maqolani yozishdan asosiy maqsad ingliz, rus va boshqa tillar tarkibidagi koroneologizmlarni tadqiq etish, ularning o'zbekcha ekvivalentlarini muayyan qilish hamda koroneologizmlar tarjimasiga bog'liq muammolarni bartaraf etishdan iborat.

***Kalit so'zlar:** Neologizm, sotsiolingvistika, koroneologizm, COVID-19, pandemiya, leksikografiya, etimologiya.*

НЕОЛОГИЗМЫ, ВОЗНИКШИЕ ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ COVID-19

Носирова Мохигул Фуркатовна

Преподаватель кафедры английской
лексикологии и стилистики СамГИИЯ

Tel: +998915292508

АННОТАЦИЯ

В статье представлена информация об неологизмах появившихся во время пандемии COVID-19. В период пандемии в перечень лингвистических терминов был включен новый научный термин «коронеологизм». К настоящему времени коронеологизмы в той или иной мере изучены рядом зарубежных ученых, но узбекскими исследователями эта тема практически не изучена. Основной целью написания статьи является исследование коронеологизмов в английском, русском и других языках, определение их узбекских эквивалентов.

***Ключевые слова:** Неологизм, социоллингвистика, коронеологизм, COVID-19, пандемия, лексикография, этимология.*

NEOLOGISMS ARISING DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Nasirova Moxigul Furkatovna

Lecturer at the Department of English

Lexicology and Stylistics, SamSIFL

Tel: +998915292508

ABSTRACT

The article provides information about neologisms that appeared during the COVID-19 pandemic. During the pandemic, a new scientific term “coroneologism” was included in the list of linguistic terms. To date, coroneologisms have been studied to some extent by a number of foreign scientists, but this topic has practically not been studied by Uzbek researchers. The main purpose of writing the article is to study coroneologisms in English, Russian and other languages, to determine their Uzbek equivalents.

Key words: *Neologism, sociolinguistics, coroneologism, COVID-19, pandemic, lexicography, etymology.*

KIRISH

Dunyoning deyarli barcha tillariga COVID-19 pandemiyasining dastlabki daqiqalaridan boshlab ta'sir ko'rsatildi, chunki pandemiya davrida turli jargonlar va texnik atamalardan foydalanish va amaliyotda tadbiq etish boshlandi. Butun dunyo bo'ylab karantin paytida uyda qolgan insonlar turli tillarda COVID-19 pandemiyasi bilan bog'liq neologizmlar (koroneologizmlar)ni yaratishni boshladilar. Bu ommaviy axborot vositalari orqali butun dunyo bo'ylab tarqala boshladi va ularning ba'zilari hatto rasmiy tilga kirdi. Ushbu tadqiqot ishimiz turli xil elektron bazalardagi ma'lumotlarga hamda bir qancha tilshunos olimlarning tadqiqot ishlariga asoslangan holda ingliz va o'zbek koroneologizmlarini o'rganishga yo'naltirildi. Ushbu tadqiqot ingliz va o'zbek tillarida sotsiolingvistika, korpus tilshunosligi, leksikografiya, etimologiya va nutq uslublari yo'nalishlari bo'yicha faoliyat olib boradiganlar uchun muhim sanaladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

COVID-19 pandemiyasi jamiyatning sog'liqni saqlash, ta'lim, til va madaniyat jihatlariga ta'sir ko'rsatgani ma'lum. Karantinda qolgan shaxslarning aksariyati, bir-birlari bilan onlayn muloqotda bo'lib, o'ylab topilgan lug'at va yangi atamalardan foydalanishni boshladilar. Ushbu yaratilgan so'zlarning ba'zilari turli lug'atlarga kiritildi, chunki ularning qo'llanish chastotasi va jamiyatga ta'siri yuqori. Neologizm so'zi bu yaratilgan yangi so'zlar, atamalar va iboralarni ifodalovchi atamadir. Neologizm bu til foydalanuvchilari tomonidan qabul qilingan yoki qabul qilish

jarayonida bo‘lgan so‘zlar deb ta’riflanadi.¹ Neologizmlar butun dunyo bo‘ylab ommaviy axborot vositalari va onlayn aloqa orqali tarqaladi va protologizmlardan farqli o‘laroq, ular ixtirochilarning shaxsiy yoki kichik jamoada foydalanishi bilan chegaralangan bo‘lib, ular lug‘atlarga kiritilmagan. Koroneologizmlar COVID-19 pandemiyasi davrida ishlab chiqilgan neologizmlar hisoblanadi.²

Pandemiya davrida vujudga kelgan bir qator yangi so‘z va iboralar va ularning tavsifini quyidagi tarzda bayon qilishimiz mumkin:

Biosurveillance (Bionazorat) - bu asosan AQShda Milliy xavfsizlik xizmati tomonidan o‘rnatilgan kuzatuv kameralari orqali COVID-19 pandemiyasi davrida infeksiyalangan yoki sog‘lom shaxslarning harakatlarini kuzatishni anglatadi. U AQShda, xususan, COVID-19 cheklovlarini buzmoqchi bo‘lgan shaxslarni aniqlash uchun keng qo‘llanilgan.

“Koronavirus karantini” - bu Covid-19 pandemiyasi tufayli odamlarning uyda qolishga majbur bo‘lgan vaqt davri. Shu davrda butun O‘zbekiston bo‘ylab eng ko‘p ishlatilgan ibora “uyda qol” iborasi edi. Buni dunyoning barcha tillaridagi ekvivalentlari mavjud.

“Niqoblar rejimi” - Covid-19 tarqalishining oldini olish uchun jamoat joylarida niqob taqish talabi.

“Masofaviy o‘qitish” - bu talabalar Internet orqali bilim oladigan va Covid-19 pandemiyasi tufayli maktabga bormaydigan ta’lim shaklidir.

"Covidiot" - bu xavfsizlik qoidalarini e’tiborsiz qoldiradigan va Covid-19 tahdidini jiddiy qabul qilmaydigan odam. Bu avval rus tilida paydo bo‘lib keyin boshqa tillarga o‘tgan.

"Kovidfobiya" - bu Covid-19 yuqishidan qo‘rqish, jamoat joylaridan qochish va ijtimoiy izolyatsiyaga tegishli yangi so‘zdir.

"Covid shoki" - bu Covid-19 pandemiyasi va uning oqibatlaridan kelib chiqqan stress va shok holati.

“Covid pasporti” - sayohat qilish va jamoat joylariga tashrif buyurish uchun Covid-19 ga antikorlar mavjudligini yoki infeksiya uchun salbiy test natijasini tasdiqlovchi hujjat.

"Covid qahramoni" - tibbiyot xodimi yoki Covid-19 ga qarshi kurashning oldingi safida ishlaydigan mutaxassis.

"Covid testi" - bu nazofarengal tampon yoki so‘lak testi yordamida o‘tkaziladigan Covid-19 infeksiyasining mavjudligi.

¹ Levchenko, Y. (2010). Neologism in the lexical system of modern English. Munchen, Germany: GRIN Verlag.

² Roig–Marin, A. (2020). English-based Coroneologisms: A short survey of our COVID-19-related vocabulary. English Today, 15(3), 1-3. Doi:10.1017/S0266078420000255.

“Covid protokoli” - jamoat joylari va tashkilotlarda Covid-19 tarqalishining oldini olish uchun ishlab chiqilgan chora-tadbirlar va qoidalar majmui.

“Covid vaksina pasporti” - Covid-19 ga qarshi emlanganligini tasdiqlovchi hujjat.

"Covid xavfi" - Covid-19 yuqtirish yoki infeksiya tashuvchisiga aylanish ehtimoli.

"Covid-lockdown" - Covid-19 ga qarshi kurashish uchun joriy etilgan harakat va jamoat joylarining ishlashiga qat'iy cheklovlar.

"Covid klaster" - bu ma'lum bir joyda yoki tashkilotda Covid-19 bilan kasallangan odamlar guruhi.

"Covid resurs" - Covid-19 bilan kurashish uchun zarur bo'lgan tibbiy va boshqa resurslar, masalan, tibbiy asbob-uskunalar, dori-darmonlar va xodimlar.

“Covid pass” - bu Covid-19 pandemiyasi davrida muayyan joylar yoki tashkilotlarga tashrif buyurish uchun talab qilinadigan hujjat.

"Covid inqirozi" - Covid-19 pandemiyasi tufayli yuzaga kelgan iqtisodiy va ijtimoiy inqiroz.

“Covid monitoring” – Covid-19 tarqalishi va uning oqibatlarini kuzatish tizimi.

“Covid ekspert” - Covid-19 va uning oqibatlariga qarshi kurashda bilim va tajribaga ega mutaxassis.

“Ijtimoiy masofa” bu Covid-19 yuqish xavfini kamaytirish uchun qabul qilingan chora bo'lib, u odamlar orasidagi masofani saqlashdan iborat.

“Niqob majburiyati” - Covid-19 tarqalishining oldini olish uchun niqob kiyish talabi.

“Karantin jarimalari” - Covid-19 pandemiyasi davrida karantin qoidalarini buzganlarga nisbatan qo'llaniladigan jarimalar.

"Covid-19 uchun test" - bu organizmda virus mavjudligini aniqlash jarayoni. Shu bilan birga vaksinaning turli ko'pligi uchun ularni har biri yangi so'z sifatida tillar tarkibiga kirib keldi. Masalan Moderna, Sputnik va h.k.

"Covid statistikasi" - Covid-19 tarqalishi va uning oqibatlari, masalan, yuqtirganlar va o'limlar soni haqidagi ma'lumotlar.

"Covid Fond" - bu Covid-19 va uning oqibatlariga qarshi kurashda yordam berish uchun yaratilgan moliyaviy resurs.

“Covid iqtisodiyoti” – Covid-19 pandemiyasining iqtisodiy oqibatlari va ularni yumshatish choralari.

"Covid volunteer" - bu Covid-19 ga qarshi kurashda ixtiyoriy ravishda qatnashadigan va muhtojlarga yordam ko'rsatadigan shaxs.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi kungacha koroneologizmlar ingliz, rus, turk, arab, fors tadqiqotchilari hamda boshqa mamalakatlar olimlari tomonidan ma`lum darajada o`rganilgan, ammo o`zbek tadqiqotchilari tomonidan bu mavzu deyarli tadqiq etilmagan. Suning uchun ingliz, rus va boshqa tillar tarkibidagi koroneologizmlarni tadqiq etish, ularning o`zbekcha ekvivalentlarini muayyan qilish hamda koroneologizmlar tarjimasiga bog`liq muammolarni bartaraf etish tilshunosligimizdagi muhim masala hisoblanadi. Bundan tashqari o`zbekcha koroneologizmlarning boshqa tillardagi ekvivalentlarini aniqlash dolzarb masala deb bilamiz.

ADABIYOTLAR RO`YXATI (REFERENCES)

1. Akut, K. B. (2020). Morphological analysis of the neologisms during the COVID-19 pandemic. *International Journal of English Language Studies*, 2(3),1-7.
2. Levchenko, Y. (2010). *Neologism in the lexical system of modern English*. Munchen, Germany: GRIN Verlag.
3. Mallinson, C., Childs, B., & Van Herk, G. (2013). *Data collection in sociolinguistics: Methods and applications*. California, US: Routledge. Mattiello, E. (2018). *Analogy in Word-formation*. Berlin, Germany: De Gruyter Mouton. Doi:10.1515/9783110551419
4. Piller, I., Zhang, J., & Li, J. (2020). Linguistic diversity in a time of crisis: Language challenges of the COVID-19 pandemic, *Multilingua*, 39(5), 503-515. Doi:10.1515/multi-2020-0136.
5. Plag, I. (2018). *Word-formation in English*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
6. Roig-Marín, A. (2020). English-based Coroneologisms: A short survey of our COVID-19-related vocabulary. *English Today*, 15(3), 1-3. Doi:10.1017/S0266078420000255.
7. Семерджи́ди В.Н. Коронеологизмы и способы их образования / Актуальные аспекты лингвистики, лингводидактики и межкультурной коммуникации, Краснодар, 2021.
8. Т.А Бунина, М.В Гринева, О новом по-старому: коронеологизмы в английском языке // - НОВЫЙ ЯЗЫК. НОВОЕ МЫШЛЕНИЕ, 2021
9. Katermina, V., & Yachenko, E. (2020). Axiology of COVID-19 as a linguistic phenomenon in English mass media discourse. *Advances in Journalism and Communication*, 8(10), 59-67. Doi:10.4236/ajc.2020.82005
10. Khalfan, M., Batool, H., & Shehzad, W. (2020). COVID-19 neologisms and their social use: An analysis from the perspective of linguistic relativism. *Linguistics and Literature Review*, 6(2), 117-129.